

VOLEBNÍ KOMENTÁŘ

Ekonomické politiky – programy českých politických stran pro evropské volby v roce 2019

Vít Havelka

Tento článek je vydaný Institutem pro evropskou politiku EUROPEUM jako součást speciální volební série před evropskými volbami. Ta se zaměřuje na volební programy českých politických stran, přičemž tento text diskutuje ekonomické politiky. Je však důležité zdůraznit, že jelikož v ČR kandiduje celkem 39 politických uskupení, není možné v rámci tohoto článku zanalyzovat program každé jednotlivé strany. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli zabývat se pouze stranami, které mají na základě průzkumů veřejného mínění šanci získat alespoň jeden mandát.

Před tím ale než se pustíme do dalších kapitol, rádi bychom odkázali na náš předchozí článek analyzující nejdůležitější témata v nadcházejících evropských volbách (viz <http://europeum.org/data/articles/komentar.pdf>). Následující text se na něj odkazuje, a proto se nebude do detailu zabývat tím, jaká témata jsou v současné době diskutována v oblasti ekonomických politik na evropské úrovni. Text se soustředí pouze na politické programy a komentuje je s ohledem na probíhající obecnou diskuzi na evropské úrovni.

Politické programy

ANO

Program hnutí ANO je stručný a zaměřuje se spíše na jednotlivé problémy, než že by se snažil přednést komplexní interpretaci velkých evropských debat jako například reforma Eurozóny. Na druhou stranu obsahuje program

několik leitmotivů, které dávají tušit jednotlivé pozice hnutí ANO – dokončení jednotného trhu, odmítnutí rozšiřování hlasování kvalifikovanou většinou (především v oblasti daní), a vyslovení se proti harmonizaci národních sociálních systémů. Kromě toho je velká pozornost věnovaná dvojí kvalitě potravin, což je asi nejdiskutovanějším evropským tématem v České republice za posledních pár let. Co se týče nového víceletého finančního rámce, Evropská unie by se dle ANO měla soustředit především na tzv. evropskou přidanou hodnotu a investovat výrazně více do obrany, boje proti terorismu a ochrany hranic. Program hnutí také zmiňuje důležitost podpory digitalizace a investic do výzkumu a vývoje. V neposlední řadě ANO zmiňuje energetickou politiku, která by se sice měla snažit o dekarbonizaci, ale každý stát by měl mít možnost stanovit svůj vlastní energetický mix. V případě České republiky by se například mělo jednat o kombinaci jaderné energie a obnovitelných zdrojů.

Piráti

Naprostá většina pirátského programu se skládá ze společného dokumentu přijatého všemi evropskými pirátskými stranami. Český místní obsah je pouze prezentován ve formě seznamu opatření, které občas zdůrazňují jiné aspekty než obecný evropský program. Samotný text programu se věnuje především digitalizaci a regulaci online služeb. Piráti také navrhují zavést CCCTB a zrušení „stálé provozovny“, což by mělo zabránit daňovým únikům. Kromě toho by rádi harmonizovali národní sociální systémy a vyrovnali úrovně zdravotní péče napříč Evropou,

což by mělo nadále posílit volný pohyb osob. V neposlední řadě zdůrazňují Piráti důležitost evropského vesmírného programu a navrhují, aby se veškeré aktivity EU sjednotily pod jednu agenturu.

ODS

ODS vnímá EU primárně jako ekonomický projekt, který liberalizuje obchod na vnitřním trhu. Proto strana podporuje aktivity Evropské unie především v oblasti dokončování volného trhu a silnou roli členských států v rozhodovacím procesu EU. Volební program se tak vyslovuje proti rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou v oblasti daní, harmonizací sociálních systémů a svobodou vůli členských států v určování vlastního energetického mixu. Kromě toho ODS podporuje odstranění přetrvávajících překážek na vnitřním trhu a „velký právní úklid“ na evropské úrovni. V oblasti regulace digitální ekonomiky navrhuje ODS vyrovnání podmínek s fyzickou ekonomikou (například sjednocení DPH na tištěné a elektronické knihy). Společná zemědělská politika by pak měla být reformována s tím, že by mělo dojít k zastropování přímých plateb pro velké podniky a vědecký program Horizont by měl být reformovaný tak, aby i malé firmy ze střední a východní Evropy měly šanci se ucházet o velké projekty typu Galileo.

Křesťanští demokraté

Program KDU-ČSL neobsahuje v porovnání s ostatními stranami silný ekonomický pilíř. Spíše se snaží čtenářovi zprostředkovat představu o základních hodnotách strany, na který stojí jednotlivé politiky. Program zdůrazňuje nutnost podpory rodin v podobě přístupu k dostupnému bydlení a vyvážení pracovního a rodinného života. Také podporuje zavádění jednotných evropských standardů pro nové technologie typu umělé inteligence nebo digitalizace průmyslu. V této souvislosti zmiňuje program nutnost zahájení diskuzí o zdanění robotů s tím, jak budou postupně nahrazovat lidské pracovníky. V neposlední řadě pak Křesťanští demokraté navrhují zavedení kontrol přímých zahraničních investic, a to především z Číny.

Sociální demokraté

ČSSD nepublikovala před evropskými volbami žádný volební program, ale cosi nazývající se „programový

argumentář“. Tento dokument neobsahuje příliš konkrétních kroků, které by strana chtěla prosazovat na evropské úrovni. I přesto je však možné odvodit při dostatku fantazie základní programová východiska strany. ČSSD by především chtěla bojovat proti daňovým únikům za pomoci CCCTB a společného zdanění technologických gigantů. Rádi by také zastavili vyvádění zisků z České republiky, i když v tomto případě nespécifikují, jak by toho chtěli dosáhnout. Na závěr je možné zmínit, že program je poměrně výrazně zaměřený proti dvojí kvalitě potravin, což bylo a je hlavní téma současné europoslankyňe ČSSD Olgy Sehnalové.

Spojenci pro Evropu

Spojenci pro Evropu je volební koalice, jejíž součástí jsou středopravicové strany TOP09, Starostové a Zelení. Tato skupina vydala podrobný volební program, který se zaměřuje na prakticky veškerá důležitá témata evropských voleb. Jakožto ekonomicky liberální koalice, navrhují Spojenci pro Evropu zrušení zbývajících bariér na vnitřním trhu, zdanění velkých technologických firem, boj proti daňovým únikům a praní špinavých peněz. Příští evropské rozpočty by neměly výrazně přesahovat 1 % HDP EU a měly by být především zaměřeny na obranu/bezpečnost a prorůstová opatření jako například investice do infrastruktury, výzkum a vývoj a vzdělávání. V oblasti Společné zemědělské politiky pak navrhují důraz na zachování dobré kvality životního prostředí a zastropování přímých plateb pro velké zemědělce. Energetická politika by se sice měla zaměřovat na přechod k obnovitelným zdrojům, ale každý stát by měl i nadále možnost si zvolit svůj vlastní energetický mix. V neposlední řadě říká program koalice, že přístup k evropskému rozpočtu by měl být podmíněný respektem k právnímu státu a fiskální zodpovědností.

Komunisté

KSČM se uchází především o protestní voliče z níže příjmových skupin českého obyvatelstva. Jejich program je proto poměrně radikálně napsaný, obsahuje tvrdý jazyk často hraničící s nenávisťnými projevy a zabývá se pouze dílčími problémy bez nějakého komprehensivního výkladu politik strany. Komunistický program podporuje harmonizaci národních sociálních systémů včetně jednotné evropské

minimální mzdy a společného důchodového pojištění. Vyslovuje se naopak proti českému členství v Eurozóně a vyzývá k boji proti daňovým rážům a vyhýbání se placení daní. Komunisté by rádi zavedli společnou evropskou daň na spekulativní kapitál a sektorové daně v oblasti telekomunikací a financí. V neposlední řadě by EU dle komunistů měla vytvořit černou listinu společností, které se vyhýbají placení daní.

SPD

SPD se zaměřuje na velmi podobný elektorát jako komunisté. Oproti KSČM ale naprosto explicitně navrhuje zrušení Evropské unie a její nahrazení novou organizací, která by fungovala pouze na základě jednotného trhu. Samotný volební program je velmi krátký a popisuje pouze některé velmi specifické oblasti. SPD se tak například vyslovuje proti EU klimatické politice, která z jejich pohledu ničí evropský průmysl a zbytečně zatěžuje ekonomiky. Strana také odmítá praxi dvojí kvality potravin a české členství v Eurozóně

Hnutí Hlas

Hnutí Hlas je politická strana založená současným europoslancem Pavlem Teličkou. Program hnutí je zcela jistě jedním z nejkompexnějších, které vydaly doposud české politické strany. Hnutí hlas se v něm vyslovuje pro zvýšení evropského rozpočtu o zhruba 0,1 % HDP EU a zrušení rabatů. Budoucí víceletý finanční rámec by se měl soustředit především na výzkum, inovace, digitalizaci, migraci a zahraniční a bezpečnostní politiku. Část programu se také věnuje danění – strana podporuje CCCTB, veřejně přístupný rejstřík konečných vlastníků firem, a zdanění zisků v zemích, kde byly vytvořeny. V neposlední řadě hnutí vyzývá k podpoře umělé inteligence a robustní regulaci její aplikace.

Zhodnocení

Až na Piráty nemají česká politická uskupení společný evropský program se svými sesterskými stranami v EU. Výsledkem je, že až na výjimky se jejich programy zabývají pouze dílčími problémy a nelze v nich najít uspokojivé odpovědi na všechny aspekty celoevropské debaty. České

strany například velmi málo specifikují svou pozici k reformě Eurozóny či přístupu k případným finančním transferům v rámci ní. Většinou je pouze řečeno, že se Eurozóna musí změnit a že jakékoliv další kroky by měly respektovat především fiskální odpovědnost. Toto je poměrně nešťastné, neboť právě diskuze o budoucnosti Eurozóny bude jistě v následujícím volebním období probíhat. Česká republika sice ještě není členem Monetární unie, ale její závislost na ekonomice Eurozóny a zároveň slib, že k ní přistoupí, dělá z budoucí podoby měnové unie zásadní téma českých národních zájmů. Lze jen těžko očekávat, že bez specifikace své pozice bude mít někdo reálný dopad na vyjednávání.

Naproti tomu jsou české strany poměrně jasné ve své podpoře či nepodpoře harmonizace daní a přechodu hlasování kvalifikovanou většinou v této oblasti. Nejčastěji podporují CCCTB a digitální daň pro velké technologické giganty. Pro Českou republiku se jedná o důležité téma, neboť země nepatří mezi daňové ráje a velká část zisků těchto firem směřuje do zahraničí bez toho, aniž by byla řádně zdaněna. V této souvislosti je zajímavý postoj například ODS, která se proti zmíněným opatřením vyjadřuje. Je vidět, že strana především sleduje svou hlavní ideologii „čím méně Evropy, tím lépe“, ačkoliv to může mít negativní dopady na Evropu a Českou republiku. Oproti rozdílnému názoru českých politických stran na harmonizaci daní, jsou uskupení v zásadě konzistentní v odmítání rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou do oblasti daní. Zde je ale opět nutné se ptát, zdali jde o správný postoj, neboť bez přechodu na kvalifikovanou většinu je velmi těžké si představit jakoukoliv smysluplnou a efektivní daňovou reformu.

Prakticky všechny politické strany také ve svých programech zdůrazňují důležitost investic do výzkumu a vývoje a digitalizace. Ačkoliv toto může být v současné době považováno za evropský mainstream, ukazuje důraz na tyto oblasti jistou změnu paradigmatu v českém politickém uvažování. Ekonomický model České republiky, který byl po roce 1990 založen primárně na relativně levné a velmi dobře vzdělané pracovní síle, se pomalu vyčerpává. Politická elita si proto uvědomuje, že bez přechodu k modelu s větší přidanou hodnotou nebude Česká republika schopna zachovat si současné tempo růstu. Z tohoto hlediska je

dobré poukázat na to, že na například Piráti mají jednu sekci svého programu věnovanou evropskému kosmickému programu. Vyzývají v něm například k vytvoření jedné centrální evropské agentury, která by veškeré vesmírné aktivity EU sjednotila pod jednu střechu. O podobnou věc se snaží i ODS, která navrhuje, aby se výzkumný program Horizont stal více inkluzivní tak, aby i menší firmy ze střední a východní Evropy měly šanci se ucházet o financování z velkých projektů typu Galileo. Jedním z důvodů tohoto důrazu na vesmírný program by mohlo být třeba i to, že agentura GSA, která se v budoucnu skutečně stane hlavní agenturou pro vesmírný program, má své sídlo v Praze.

Na závěr je nutné zmínit, že české strany se vesměs umísťují doprostřed evropského mainstreamu s ohledem na víceletý finanční rámec. Vesměs jednotně podporují zvýšené alokace do obrany, ochrany hranic, migrace a vědy a výzkumu. Rozcházejí se však v pohledu na reformu Společné zemědělské politiky. Většina stran je pro zastropování zemědělských dotací pro velké farmy, zatímco hnutí ANO o tomto mlčí. Zajedno jsou strany ale v tom, že by mělo dojít k rovnocennému zacházení zemědělců na západě a východě, protože přímé platby nejsou stále sjednoceny.



Spolufinancováno v rámci
programu Evropské unie
„Evropa pro občany“

Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být považována za odpovědnou za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.